

ਅਪੀਲੀ ਸਿਵਲ

ਏ.ਐਨ. ਗਰੋਵਰ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਦੇਵ ਦੂਆ ਜੇ.ਜੇ., ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਅਮੀਨ ਲਾਲ, -ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਹੁੰਨਾ ਮੱਲ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

1963 ਦੀ F.A.O. 4-ਈ.

ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ (1951 ਦਾ XLIII)-- ਉਪ ਧਾਰਾ 82 ਅਤੇ 90-- ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ- ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ- ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੇਰਵੇ- ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ- ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੋਧ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ- ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ- ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ- ਸੈਕਸ਼ਨ 82(ਬੀ)- - ਕੀ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ -ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਜਿਹੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਜੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 82 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 82 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਦੰਡਕਾਰੀ ਨਤੀਜਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ, ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੇ ਆਰਡਰ 1 ਨਿਯਮ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਦੋਸ਼ ਸਨ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਉਹ ਵੇਰਵੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ, ਜੋ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 82 (ਬੀ) ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 90 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ - ਕਿ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 82 (ਬੀ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 82 (ਬੀ) ਦੀ ਧਾਰਾ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਸਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੋਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਿਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅਸਫਲਤਾ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗੁਜਰਾਲ, ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਰੋਹਤਕ, ਮਿਤੀ 7 ਜਨਵਰੀ, 1963 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ, ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਕੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 82 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਾਰਟੀ ਸੀ।

ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਆਰ ਐਸ ਮਿੱਤਲ, ਵਕੀਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਐਚ.ਐਲ. ਸਿੱਬਲ, ਪੀ.ਐਸ. ਜੈਨ ਅਤੇ ਐਨ.ਸੀ. ਜੈਨ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਜੱਜਮੈਂਟ

ਦੂਆ ਜੇ.- ਇਹ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਰੋਹਤਕ ਮਿਤੀ 7 ਜਨਵਰੀ, 1963 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 116-ਏ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 90(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 82(ਬੀ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਿਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸਵਾਲ, ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸਧਾਰਨ ਜਾਂ ਆਸਾਨ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਹੁਣ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜਨਵਰੀ ਅਤੇ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ, 1962 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਾਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਹਿਸਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਲਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਇੱਕ ਚੋਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੁੰਨਾ ਮੱਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਭਾਨ, ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਸਮੇਤ 11 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਇਸ ਲਈ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗਿਆਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 38 ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ ਛੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ

ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਪੋਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੁੰਨਾ ਮੱਲ ਨੂੰ ਵਿਧੀਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ, ਜੋ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੋਟਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਉਸਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। . ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 9(c) (i) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ। 8 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1962 ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਦੋਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ:-

"9. ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ, ਉਸਦੇ ਏਜੰਟਾਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ" ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਕਾਰਨ ਅਯੋਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਪ-ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪੈਰੇ:---

(a) * * * * *

(b) * * * * *

(c) (i) ਕਿ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਧਰਮ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ। ਜਵਾਬ ਕਰਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਬਾਗੀ ਚੌਟਾਲਾ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੀ। ਆਗੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪੱਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰਿਆਣਾ ਲੋਕ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਆਗੂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ। ਇਸ ਸੰਮਤੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ। ਇਸ ਸੰਮਤੀ ਨੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੰਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੇਤਾਵਾਂ, ਵਰਕਰਾਂ, ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਨ ਜੋ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਗੁੰਡੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੰਤਰੀ, ਜੋ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਕੱਟੜ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਸਮਰਥਕ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਵੰਤ ਰਾਏ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੱਸਦਿਆਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ

ਜੇਕਰ ਉਹ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਗ਼ੈਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੋਣਗੇ। ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਅਤੇ ਦੋ ਧਰਮਾਂ, ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਿੱਖਾਂ, ਅਤੇ ਦੋ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੁੱਖ ਏਜੰਟ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੈਂਫਲੇਟਾਂ, ਪੋਸਟਰਾਂ ਅਤੇ "ਹਰਿਆਣਾ ਕੇਸਰੀ" ਨਾਮ ਦੇ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਰੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਮੁਖ ਪੱਤਰ। ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਲੇ ਇਹ ਪੈਂਫਲਿਟ, ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਚੌਧਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਦਫਤਰ 'ਹਰਿਆਣਾ ਕੇਸਰੀ' ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਵਰਕਰਾਂ ਅਤੇ ਏਜੰਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਲਕੇ ਭਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਲਿਖਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।"

11 ਜੁਲਾਈ, 1982 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਮੁਢਲੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੰਬਰ 3 ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਧਾਰਾ 83 (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਭੌਤਿਕ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਬਿਆਨ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਥਿਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ। ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 9(c) (i) 'ਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਇਸਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਸਾਡੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 83 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਟਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਮੁਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਕਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵੇਰਵਿਆਂ, ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 9 ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਵਿੱਚ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਸ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ

ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਰ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੁਹਰਾਏ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3 ਸਤੰਬਰ, 1962 ਨੂੰ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁਢਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ:---

"ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਥਿਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ, ਅਸਪਸ਼ਟ, ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ?"

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 9 (ਸੀ) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੈਂਫਲੇਟਾਂ, ਪੋਸਟਰਾਂ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰ "ਹਰਿਆਣਾ ਕੇਸਰੀ" ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਆਦਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਾ ਤਾਂ ਪੈਂਫਲਿਟ ਅਤੇ ਪੋਸਟਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਤੀ ਜਾਂ ਸਥਾਨ ਜਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਵੰਡੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਧਾਰਾ 83 (ਬੀ) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਮਾਨਿਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰਿਆਣਾ ਕੇਸਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਰਚੇ ਆਦਿ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਅਤੇ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਗਾਇਬ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਮੁਢਲੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਕਰ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚਾਰਜ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ 'ਤੇ ਖਰਚੇ ਵਜੋਂ 50 ਰੁਪਏ ਦਾ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 9(c)(i) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਦੇ ਅਣ-ਸੋਧੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਦੁਹਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"" ਦੇ ਫਿਰਕਿਆਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਪੰਜਾਬੀ, ਅਤੇ ਦੋ ਧਰਮਾਂ, ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ, ਅਤੇ ਦੋ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ, ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਏਜੰਟ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੈਂਫਲੇਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਲਕੇ ਭਰ ਵਿੱਚ। 'ਫੂਲੋਂਕੀ ਸੇਜ ਸੇ ਕੰਤੋਂ ਕੀ ਰਾਹ ਪਰ ਮਗਰ ਕਿਓਂ?' ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਦਾ 5 ਫਰਵਰੀ, 1962 ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਸ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨੱਥੀ

ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਪੰਨਾ ਹਾਫ-ਟੋਨ ਆਰਟਸ ਪ੍ਰੈਸ, ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਡਾ. ਗਣਪਤੀ ਸਿੰਘ ਵਰਮਾ, 3, ਦਰਿਆ ਰਾਜ, ਦਿੱਲੀ, ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਮੁਦਰਾਨਾਲਿਆ, ਕਿਨਾਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਛਾਪੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ "ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ" ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਧਾਨ, ਹਰਿਆਣਾ ਲੋਕ ਸੰਮਤੀ, ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਅਬਾਦੀ ਵਿਚਕਾਰ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਕੜਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੋਵਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1, ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਦੁਆਰਾ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਚੰਦ ਗੁਪਤਾ, ਠੇਕੇਦਾਰ, ਗੁੜਗਾਉਂ, 11 ਫਰਵਰੀ, 1962 ਨੂੰ ਹਿਸਾਰ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਤੇ 12 ਫਰਵਰੀ, 1962 ਨੂੰ ਆਦਮਪੁਰ ਮੰਡੀ ਅਤੇ ਉਕਲਾਨਾ ਮੰਡੀ ਅਤੇ 13 ਫਰਵਰੀ, 1962 ਨੂੰ ਬਰਵਾਲਾ ਵਿਖੇ।

ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਕਈ ਮੁਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੈਰਾ 9 ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਆਮ ਇਨਕਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੁਬਾਰਾ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (c) (i) ਨੂੰ ਵੀ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਪੂਰਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜੋ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਾਡੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। 12 ਨਵੰਬਰ, 1962 ਨੂੰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਨੂੰ ਧਾਰਾ 82(ਬੀ) ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 90(3) ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਭਾਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੈਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਨ। 1962 ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਨ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 79 (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ "ਉਮੀਦਵਾਰ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 90(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 82 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਓ। 16 ਨਵੰਬਰ, 1962 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਸੀ। ਇਸ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਿਰ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਅਰਜ਼ੀ, ਅਤੇ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 9(c)(i) ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ। ਇਸ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੂਲ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਭਾਨ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਰਡਰ 1, ਨਿਯਮ 10, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸੋਧੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 9(c) (i) ਵਿੱਚ "ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਭਾਨ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਜੋੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਰਡਰ 1, ਨਿਯਮ 10, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਾਰਟੀ ਸੀ; ਆਰਡਰ 1, ਨਿਯਮ 10, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 90 (3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 82 (ਬੀ) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਿਰ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਕੀ "ਉਮੀਦਵਾਰ" ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 82 ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 90(3) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 81 ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 82 (ਬੀ) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਧਾਰਾ 90(5) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ

ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 90(3) ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਣਾ। ਇਸ ਸਪੁਰਦਗੀ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 90(3) ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇੱਕ ਚੋਣ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜੋ ਧਾਰਾ 81 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 82 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 85 ਦੇ ਤਹਿਤ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਯੋਗ ਸੀ। ਚੋਣ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 85 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਮਿਸ਼ਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 90(3) ਸਿਰਫ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਦੋਹਰੀ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 81 ਅਤੇ 82 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇੱਕ ਅਸਲ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਸਾਧਾਰਣ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤੇਗਾ ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਸੰਸ਼ੋਧਨ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਉਹਨਾਂ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਸੋਧ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਾਂ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਜਾਂ ਉਪਚਾਰ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਜੇ ਧਾਰਾ 90(3) ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਗੰਦੀ ਸ਼ਾਬਦਿਕਤਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਥਰੋਟ ਕਰਨਾ, ਤਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿ ਇਹ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਬੰਧ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਭਾਸ਼ਾ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 90(3) ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਚੁਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 90(3) ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜਿਸਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਧਾਰਾ 82 (ਬੀ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਾਬਕਾ ਨੂੰ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਬਾਬੂਰਾਓ ਤਾਤਿਆਜੀ ਭੌਂਸਲੇ ਬਨਾਮ ਮਾਧੋ ਸ਼੍ਰੀਹਰੀ ਐਨੇ ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ

ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 90(3) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਬਈ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 82(ਬੀ) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨੁਕਸ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਸੰਬੰਧਿਤ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਅਸਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਵਕੀਲ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 42 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੈਰੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਿੱਸੇ ਵੱਲ ਵੀ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੋਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਫਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਧਿਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਸਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਨਾਮਾਤੀ ਮੱਲੱਪਾ ਬਸੱਪਾ ਬਨਾਮ ਦੇਸਾਈ ਬਸਵਰਾਜ ਅਯੱਪਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਕੋਡ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਡਰ 23, ਨਿਯਮ 1, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰੋ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਜਾਂ ਛੱਡਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਵਾਪਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਿਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 97 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਮੁੜ-ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੇ. ਕਾਮਰਾਜਾ ਨਾਦਰ ਬਨਾਮ ਕੁੰਜੂ ਥੇਵਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਉਸੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੱਲੱਪਾ ਬਸੱਪਾ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵੀ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। . ਚਤੁਰਭੁਜ ਚੁੰਨੀਲਾਲ ਬਨਾਮ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਰਡਰ 6, ਨਿਯਮ 17, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਸਿਰਫ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਸੋਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਜਾਂ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੋਡ ਇਨ ਆਰਡਰ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 1, ਨਿਯਮ 10. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਆਖਰੀ-ਉਲੇਖਿਤ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਲਈ ਅਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 90(1) ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ:--

ਧਾਰਾ 90(1) ਵਿੱਚ 'ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦੋ ਸੀਮਾਵਾਂ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੋਧ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੂਸਰੀ ਸੀਮਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੋਧ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਲਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: ਹਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਾਜਪਾਈ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਤਿਰਲੋਕੀ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਅਤੇ ਜਗਨ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ। ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਰਡਰ 1 ਦੇ ਨਿਯਮ 10 ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮ 9 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਗਲਤ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਜੋੜਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੈਂਚ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 90(3) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵੀ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਪੀੜਤ ਸਨ। ਜਗਨਨਾਥ ਦਲਾਈ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨਾਹਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 117 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਣਪਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਿਜਮੋਹਨ ਲਾਲ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨੁਕਤੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਐੱਮ.ਏ. ਮੁਖੱਈਆ ਚੇਤੀਅਰ ਬਨਾਮ ਸਾ ਗਣੇਸ਼ਨ ਆਦਿ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਗੁਲਾਹਰ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਆਦਿ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਨਾ ਛੂਹੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ। ਐਸ.ਬੀ. ਆਦਿਤਿਅਨ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਕੰਦਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰੀਖਣ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 82 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਆਰਡਰ 1, ਨਿਯਮ 10, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਲਾਗੂ

ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਐਸ.ਐਮ. ਬੈਨਰਜੀ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਗਰਵਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੇ ਆਰਡਰ 6, ਰੂਲ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੇਧ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਾਜਪਾਈ ਬਨਾਮ ਤਿਰਲੋਕੀ ਸਿੰਘ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਬੰਦ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ: -

"ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵੀ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ, ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਧਾਉਣਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਹਾਰ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਸੇਧ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਾਜਪਾਈ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸੇਧ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਹਮਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1956 ਵਿੱਚ 1951 ਦੇ ਐਕਟ 43 ਦੀ ਸੇਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਸੇਧ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 90(3) ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 82 ਸਮੇਤ ਸੇਧ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਲਈ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਧਾਰਾ 82 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੇਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜੇਕਰ ਮਾਮਲਾ ਪੁਨਰ-ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ, ਸ਼ਾਇਦ, ਮੇਰੇ ਪੱਖ ਤੋਂ, ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤੁਕਾਅ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵੇ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਲਈ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਉਸਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਅਤੇ ਬਾਂਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਹੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ

ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਾਂਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਬੇਇਜ਼ਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਇਜ਼ਕ ਨਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਾਰਚ, 1958 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ 1951 ਦੇ ਐਕਟ 43 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 90 ਦੀ ਸੋਧ ਸਮੇਤ 1961 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 82 (ਬੀ) ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਢੇ ਰੀਡਿੰਗ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਬੰਧ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਸਕੀਮ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਦਦਗਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਦਾਇਰਾ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਜੇ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 82(ਬੀ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਿਤ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਇਸਲਈ, ਮੈਂ ਧਾਰਾ 82(ਬੀ) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਸਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹੀ ਨੁਕਤਾ ਰਾਓ ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਓ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ 1963 ਦੀ F.A.O. 7-E ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਹੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਲਿਆ ਹੈ।

ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਦੋਸ਼, ਸਖਤੀ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੂਰਜ ਭਾਨ 'ਤੇ ਗਿਆਨ-ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੈਂਫਲੇਟ ਵੰਡਣ ਦਾ ਦੋਸ਼, ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਦੇ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚੋਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਸਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਘਾਤਕ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੋਧਿਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਬੰਧਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਭਾਨ 'ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਪਰਚਾ "ਜਵਾਬ ਨੰਬਰ 1, ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਚੰਦ ਗੁਪਤਾ" ਦੁਆਰਾ ਵੰਡੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ, ਇਹ ਵਾਕ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਬੇਨਤੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਕਨੀਕੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਆਮ ਸਮਝ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਦੋਸ਼, ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ, ਸੂਰਜ ਭਾਨ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਨ; ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਚੌਧਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਿਰ ਸਨ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਗਲਤ ਹੈ ਪਰ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਵਿਅਰਥਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਧ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਇੱਕ ਨੁਕਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਜੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਟਾਲਦਾ ਹੈ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਕੇਸਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੇਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਸਮੁੱਚੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ, ਇਸਦੀ ਸਿਆਣਪ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਮੈਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਾਂ ਪਰ ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ।

ਏ.ਐਨ. ਗਰੇਵਰ, ਜੇ.-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ : ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ, ਟਰਾਂਸਲੇਟਰ